

**"TENTO ETICKÝ KÓDEX ZAKAZUJE EXTRÉMNE
PREJAVY DISKRIMINÁCIE/SEXIZMU":
SEXUÁLNE OBŤAŽOVANIE V ETICKÝCH KÓDEXOCH
VEREJNÝCH VYSOKÝCH ŠKÔL**

Miriam Barňáková
Veronika Valkovičová
Maroš Ondrejka
7.9.2023, Pdf UK

ZÁKAZ SEXUÁLNEHO OBŤAŽOVANIA NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

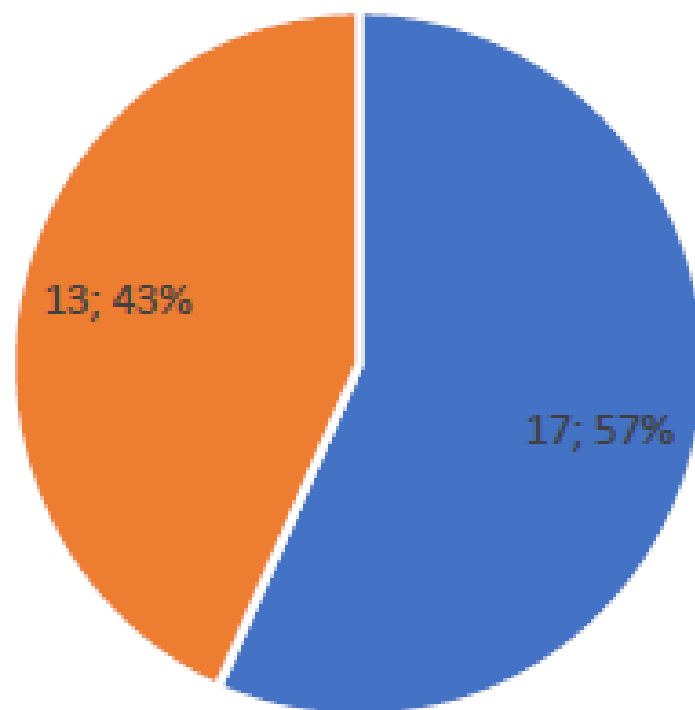
- ❖ Zákaz sexuálneho obťažovania v EÚ politikách - *Smernica 2002/73/ES* v roku 2002 – prvý krát explicitne s podmienkou začlenenia tohto zákazu do vnútroštátnej právnej úpravy členských štátov.
- ❖ Zákaz na SR aj v oblasti vzdelávania od roku 2008 (*zákon č. 365/2004 Z. z., zákon o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov*).
- ❖ Zákon sa vzťahuje k rôznym prejavom sexuálneho obťažovania – v.r. rodovo motivovaného obťažovania, neželanej sexuálnej pozornosti a sexuálneho nátlaku (Fitzgerald a kol. 1988, Fitzgerald, Gelfand a Drasgow 1995).
- ❖ Zákon na jednej strane obsahuje zákaz diskriminácie vo vymedzených oblastiach, na druhej strane obsahuje jeho §2 povinnosť prijímania opatrení na ochranu pred diskrimináciou, vrátane sexuálneho obťažovania. Môže predstavovať napríklad existenciu: "*podrobných pravidiel týkajúcich sa dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania v interných predpisoch (napr. na pracoviskách a školách) a vo vytváraní mechanizmov na dosahovanie nápravy v prípadoch porušenia tejto zásady*" (Debrecéniová 2008: 28).
- ❖ Grantový program Horizont Europe s plánmi rodovej rovnosti (ddl 2022 a ďalej).

SEXUÁLNE OBŤAŽOVANIE A ORGANIZAČNÁ KULTÚRA

- ❖ Najvyššia prevalencia rodovo motivovaného obťažovania – napr. výskum v ČR ukázal, že sa najčastejšie objavovali napr. nevhodné poznámky voči ženám a mužom (až u 54 % respondentov a respondentiek), či rozdielne zaobchádzanie z dôvodu rodu/genderu (48 %) a vtipy so sexuálnym podtónom (32 %) (Smetáčková & Pavlík 2011).
- ❖ Výskum v slovenskom prostredí tiež upozornil na vysokú prevalenciu rodovo/genderovo motivovaného obťažovania (Valkovičová a kol. 2021). Rovnako však poukázal na to, že sa študenti a študentky s touto skúsenosťou zriedkavo zdôverujú, pričom vedenie či kompetentné osoby na škole sú medzi poslednými, kto sa o incidentoch dozvedá. Najčastejšie o skúsenosti študenti a študentky hovoria so svojimi spolužiakmi/spolužiačkami (78 %), priateľmi a priateľkami (65 %) alebo s rodinou (50 %). Oficiálne konanie na škole začalo len v 1 % (t. j. v 12 incidentoch).
- ❖ Obdobný problém sa objavuje aj v maďarskom prostredí na Eötvös Loránd Univerzite, kde výskum ukázal, že len 1 % mužov-študentov a 3 % žien-študentiek nahlásili niekomu na škole skúsenosť so sexuálnym obťažovaním. Kvalitatívny výskum ďalej potvrdil, že v tomto prostredí majú na nahlasovanie najväčší vplyv formálne i neformálne normy (Gregor ed. 2017).

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA

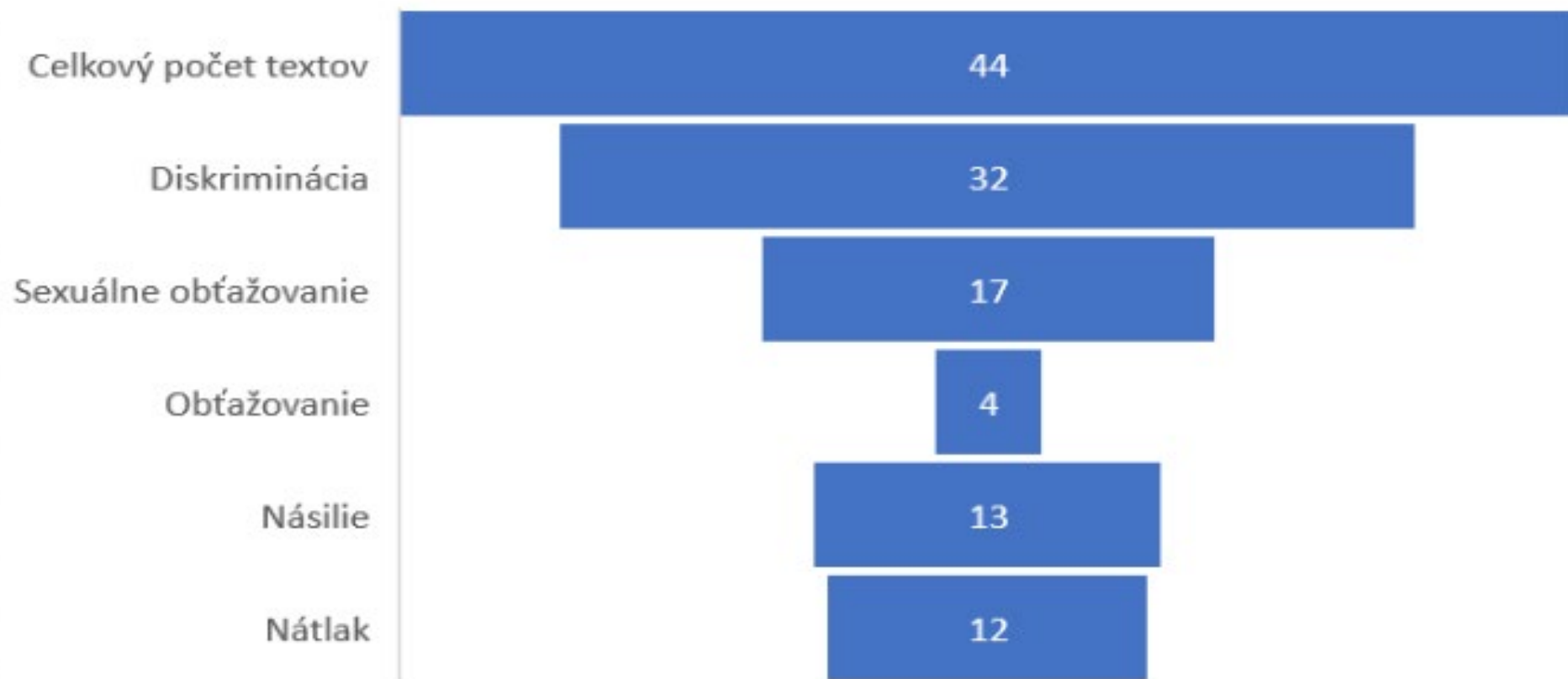
- ❖ Študentská rada vysokých škôl – december 2022 (41 respondentov/respondentiek dotazníka).
- ❖ Etické kódexy 20 verejných vysokých škôl pôsobiacich na území Slovenskej republiky.
- ❖ Zber dát - február 2023 – online prehľadávanie etických kódexov – SPOLU 30.
- ❖ Kvalitatívna a kvantitatívna obsahová analýza (Gavora 2015, Gulová a Šíp 2013).
- ❖ Väčšina etických kódexov sa nachádza na úrovni vysokej školy - 23 - 77 %.
- ❖ Viaceré etické kódexy boli rozdelené na “všeobecnú časť” platnú pre všetkých členov a členky akademickej obce, “časť pre študentov a študentky” či “časť pre zamestnancov a zamestnankyne”. Preto sme dáta roztriedili do 44 samostatných textov (15 všeobecných textov, 16 textov venovaných študentstvu, 13 textov venovaných zamestnanectvu).

- Etické kódexy, v ktorých sa nenachádza výraz sexuálne obťažovanie
- Etické kódexy, v ktorých sa nachádza výraz sexuálne obťažovanie

- ❖ Avšak z 13 textov, ktoré sexuálne obťažovanie zakazujú, nie je vo všetkých jasne stanovená definícia tohto pojmu. Napr. Vysoká škola múzických umení a Vysoká škola výtvarných umení – uvádzajú, že etický kódex obsahuje zákaz sexuálneho obťažovania tak, ako ho definuje antidiskriminačný zákon.
- ❖ Obširnejšia definícia pojmu sexuálne obťažovanie (ktorá neobsahuje len zopár príkladov) sa vyskytuje len v 4 etických kódexoch - Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Univerzita J. Selyeho a Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- ❖ Definíciu sexuálneho obťažovania priamo prebratú z antidiskriminačného zákona nachádzame len v prípade Univerzity Komenského v Bratislave a jej Filozofickej fakulty. V prípade univerzitného etického kódexu je však táto definícia tiež obohatená o zdôraznenie nerovného postavenia a hierarchie akademického prostredia: *„Musí vylúčiť akékoľvek verbálne a neverbálne sexuálne obťažovanie, fyzické správanie sexuálnej povahy a iné obťažovanie a nátlak, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zstrašujúce, ponižujúce, zneuctujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie, alebo zneužíva postavenie z pozície authority s cieľom dosiahnutia osobného prospechu.“* (Etický kódex Univerzity Komenského v Bratislave).
- ❖ Dve fakulty verejných vysokých škôl pomenúvajú sexuálne obťažovanie ako neetickú prax, pričom ponúkajú tiež príklady konania, ktoré takýto zákaz obsahuje. Univerzita J. Selyeho a Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.

Počet textov na základe kategórií, ktoré pomenovávajú ako neetickú prax

NEMORÁLNE SPRÁVANIE A MOC

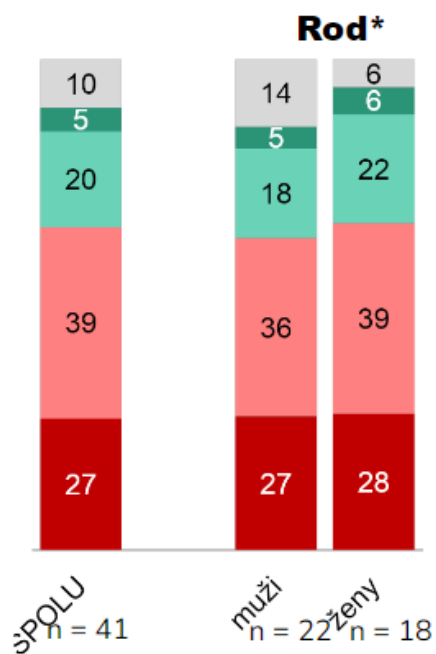
- ❖ V niekoľkých etických kódexoch sa objavuje zákaz "nemorálneho správania".
- ❖ Sú príkladom tzv. vertikálne vzťahy medzi študujúcimi a vyučujúcimi? Takéto vzťahy sú však v prostredí slovenských vysokých škôl zriedkavo regulované, aj keď výskum Inštitútu pre výskum práce a rodiny ukázal, že s tvrdením "Vyučujúci by nemali mať sexuálne vzťahy so študentmi/študentkami" súhlasilo 61,6 % študentiek a 57,3 % študentov (podľa priemernej miery súhlasu) (Valkovičová et al. 2021).
- ❖ Len v jednom etickom kódexe objavil explicitný zákaz intímnych vzťahov medzi zamestnancami / zamestnankyňami a študentmi / študentkami. Kódex Lekárskej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach určený pre zamestnancov, na základe ktorého zamestnanec: *„rešpektuje zákaz intímnych vzťahov so študentmi, u ktorých zabezpečuje dohľad, kontrolnú činnosť a skúšanie.“* Z formulácie teda vyplýva, že zamestnanec fakulty môže viesť intímne vzťahy so študentmi a študentkami, ktoré nevyučuje.
- ❖ Fakultu sociálnych a ekonomických vied UK ukladá zamestnancom / zamestnankyniam povinnosť reflektovať nerovný vzťah, ktorí so študujúcimi majú: *„Učítelia, školitelia a vedúci pracovníci by si mali uvedomovať nerovný vzťah medzi nimi a svojimi študentmi a podriadenými, a zabrániť tomu, aby táto nerovnosť viedla k akémukoľvek pracovnému, citovému či sexuálnemu zneužívaniu alebo zvýhodňovaniu.“*

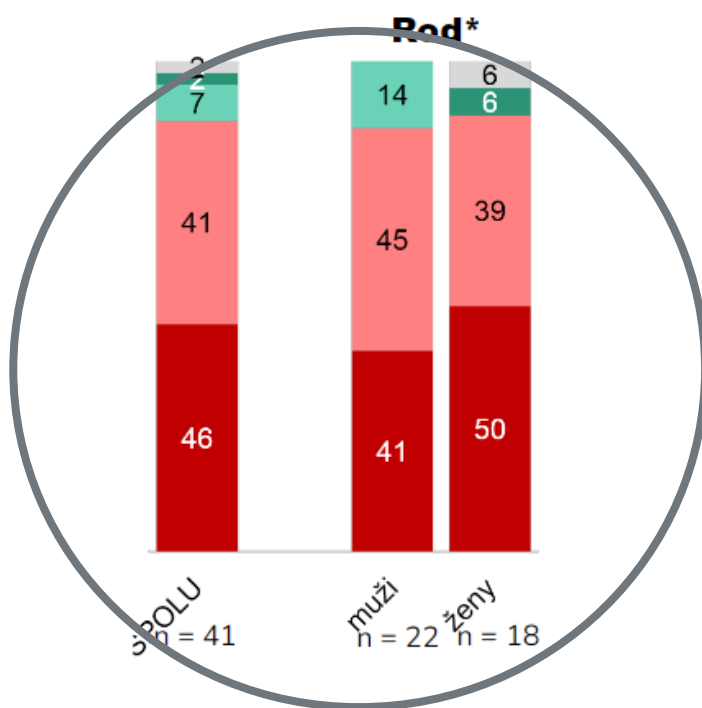
Prevenca sexuálneho obťažovania

Nebinárna osoba - Skôr nie / Rozhodne nie / Nevie/nechcem odpovedať / Skôr áno

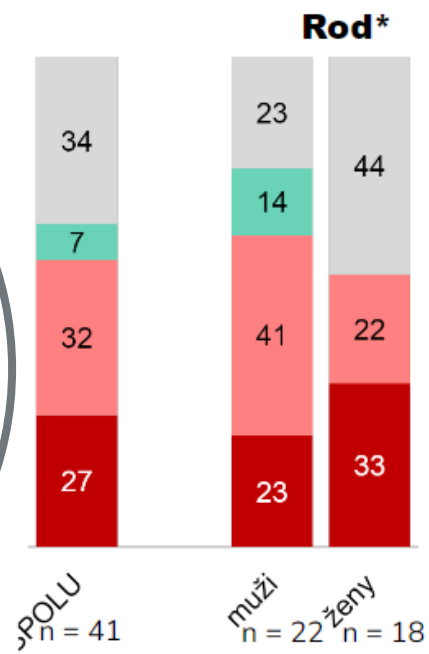
Existencia systému nahlasovania

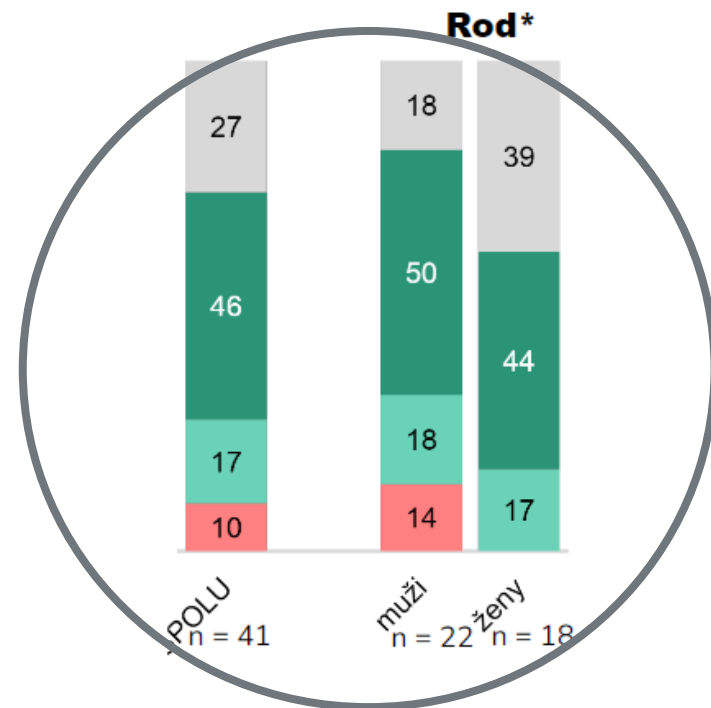
Vzdelávanie študentov/-tiek

Vzdelávanie zamestnancov/-kyní

Sexuálne obťažovanie v etickom kódexe fakulty

*nízka báza vyzbieranej vzorky pre nebinárne osoby (=1)

■ rozhodne áno   ■ skôr áno
■ skôr nie   ■ rozhodne nie

■ neviem/nechcem odpovedať   v %

Ak by sa na fakulte niektorý študent/študentka stal/a terčom sexuálneho obťažovania, existuje jasný a známy systém ako podať sťažnosť a situáciu riešiť.

Fakulta aktívne vzdeláva o téme sexuálneho obťažovania a prevencii všetkých študentov a študentky.

Fakulta aktívne vzdeláva o téme sexuálneho obťažovania a prevencii všetkých zamestnancov a zamestnankyne.

Sexuálne obťažovanie je jasne pomenované a zakázané etickým kódexom fakulty/univerzity.

ĎAKUJEME!

Veronika.valkovicova@uniba.sk